KOHTUJURISTI ETTEPANEK

M. POIARES MADURO

esitatud 18. mail 2004 [1]

1. Euroopa Kohtule on esmakordselt esitatud eelotsusetaotlus, mis puudutab avatud investeerimisfondidele ühise käibemaksusüsteemi kohaldamist. On märgata, et ühenduse seadusandja on neile viimasel ajal tähelepanu pööranud. Selleks et täpsustada selliste fondide tegutsemise ja haldamise tingimusi, võeti vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. jaanuari 2002. aasta direktiivid 2001/107/EÜ ja 2001/108/EÜ [2], millega muudetakse nõukogu 20. detsembri 1985. aasta direktiivi 85/611/EMÜ [3]. Kuid põhiliselt on käesolevas kohtuasjas palutud Euroopa Kohtul anda oma seisukoht nõukogu 17. mai 1977. aasta kuuenda direktiivi 77/388/EMÜ kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta — ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas [4] (edaspidi „kuues direktiiv") seisukohast.

I. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

2. Kohtuasja asjaolud on järgmised. Banque Bruxelles Lambert SA (edaspidi „BBL") osutas Luksemburgis asuvatele muutuva põhikapitaliga investeerimisühingutele (*sociétés d'investissement à capital variable*, edaspidi „SICAV") abi-, teabe- ja nõustamisteenuseid. BBL hoidus nende teenuste eest käibemaksu tasumast, kuna arvestas asjaolu, et Luksemburgi Suurhertsogiriigis SICAV-itele käibemaksu ei kohaldata. Pärast 1998. aastal läbi viidud kontrolli tegi Belgia maksuamet BBL-ile maksuotsuse käibemaksu tasumiseks perioodil 1993–1997 SICAV-itele osutatud teenuste eest.

1 — Algkeel: portugali.

2 — Direktiiv 2001/107/EÜ, millega muudetakse avatud investeerimisfonde (UCITS) käsitlevate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamist käsitlevat nõukogu direktiivi 85/611/EMÜ, et reguleerida fondivalitsejate ja lihtsustatud emissiooniprospektidega seonduvat (EÜT 2002, L 41, lk 20), ja direktiiv 2001/108/EÜ, millega muudetakse avatud investeerimisfonde (UCITS) käsitlevate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamist käsitlevat nõukogu direktiivi 85/611/EMÜ seoses avatud investeerimisfondide (UCITS) investeeringutega (EÜT 2002, L 41, lk 35). Nende direktiivide ülevõtmise tähtajaks määrati 13. veebruar 2004.

3 — Direktiiv avatud investeerimisfonde (UCITS) käsitlevate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 375, lk 3).

4 — EÜT L 145, lk 1.

3. Maksuamet tugineb selles osas Belgia käibemaksuseadustiku kohaldamisele. Vastavalt selle seadustiku artikli 21 lõikele 2 „teenuse osutamise kohaks on teenuse osutaja tegevuskoht või teenuse osutamise asukoht või nimetatud tegevuskoha või asukoha puudumise korral tema alaline elu- või asukoht või peamine elukoht." Samas on sellest sättest erand, mis on sätestatud sama seadustiku artikli 21 lõikes 3, mille kohaselt loetakse teenuste osutamise kohaks teenuse saaja tegevuskohta või asukohta siis, kui on täidetud kaks tingimust: teenuse saaja on ühenduses asutatud maksukohustuslane, kuid asub teises riigis kui see, kus teenust osutatakse, ning teenuseks on eelkõige õigusnõustajate osutatavad intellektuaalse sisuga tööd või panga-, finants- ja kindlustustehingud. Belgia käibemaksuseadustik kohustab kooskõlas kuuenda direktiivi artikliga 9 ja seega enne kõnealuste teenuste osutamise koha kindlaksmääramist kontrollima seda, kas teenuste saaja on maksukohustuslane.

4. Eelotsusetaotlusest tuleneb, et Belgia ametiasutus on neid norme tõlgendanud järgmisel viisil. Arvestades, et SICAV-ite puhul ei olnud teenuste saajad Luksemburgi õiguse kohaselt käibemaksukohustuslased, jäeti Belgia käibemaksuseadustiku artikli 21 lõikes 3 ette nähtud asukoha erandlikku kindlaksmääramist käsitlev norm kohaldamata. SICAV-itele osutatud teenuste koht on järelikult Belgias, teenuste osutaja asukohas. Niisiis välistavad asjaolude ilmnemisel kohaldamisele kuulunud Belgia õigusnormid selliste teenuste käibemaksuvabastuse võimaluse. Belgia ametiasutuse arvates on BBL sellest tulenevalt kohustatud tasuma käibemaksu Luksemburgi SICAV-itele osutatud teenustelt.

5. BBL vaidlustab sellise tõlgenduse, väites, et see on kuuenda direktiiviga vastuolus. Seetõttu esitas ta taotluse Tribunal de première instance de Bruxelles'ile (Belgia), milles palus viimasel tühistada talle tehtud maksuotsus. Ta väidab ühelt poolt, et SICAV-id on käibemaksukohustuslased kuuenda direktiivi artikli 4 mõttes, sõltumata nende kvalifitseerimisest siseriikliku õiguse alusel, ja teiselt poolt, et antud juhul on osutatud teenused loetletud selle direktiivi artiklis 13, mis näeb neile ette käibemaksuvabastuse.

6. Sellisel iseäralikul viisil alguse saanud vaidlusest tulenevad küsimused, mille Tribunal de première instance de Bruxelles on Euroopa Kohtule esitanud. Esimese küsimusega soovib ta teada, kas SICAV-id on käibemaksukohustuslased kuuenda direktiivi artikli 4 mõttes selliselt, et neile osutatavaid teenuseid, mis on loetletud selle direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e, loetakse osutatuks nende SICAV-ite asukohas. Teine küsimus on esitatud täiendavalt. Juhul kui vastus esimesele küsimusele on eitav, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas selleks, et kohaldada kuuenda direktiivi artiklit 13, mis

näeb ette eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise käibemaksust vabastamise, tuleb eristada abiteenuseid ja haldamise nõustamise teenuseid haldamisteenustest kui sellistest, kuna erinevalt teistest hõlmavad need hallatavate hoiuste haldamise ja käsutamise puhul haldaja otsustusõigust.

II. SICAV-ite käsitlemine maksukohustuslastena

7. Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohtus toimunud menetluse ajal olid põhikohtuasja pooled eriarvamustel küsimuse osas, kas SICAV-id on käibemaksukohustuslased, paistavad kõik Euroopa Kohtule märkusi esitanud pooled nõustuvat, et esimesele küsimusele tuleks vastata jaatavalt. BBL, komisjon, Belgia valitsus ja Kreeka valitsus leiavad, et vastavalt ühenduse õigusele on SICAV-id maksukohustuslased. Nende arvamused lahknevad ainult selles osas, mis puudutab sellisele järeldusele jõudmise viisi ja järeldusi, mida sellest tuleb teha.

A. *SICAV-ite kvalifikatsioon vastavalt ühenduse käibemaksualastele õigusnormidele*

8. Meenutagem, et kuuenda direktiivi artikli 4 kohaselt kuuluvad ühise käibemaksusüsteemi kohaldamisalasse üksnes majandusliku olemusega tegevused. Selles sättes on maksukohustuslase mõiste määratletud kui iga isik, kes „mis tahes paigas teostab iseseisvalt lõikes 2 sätestatud mis tahes majandustegevust, olenemata nimetatud tegevuse eesmärgist või tulemustest." Artikli 4 lõige 2 täpsustab, et nimetatud majandustegevus on tootjate, ettevõtjate ja teenuseid osutavate isikute mis tahes tegevus, sealhulgas materiaalse või immateriaalse vara kasutamine kestva tulu saamise eesmärgil.

9. Selles osas eristas Euroopa Kohus kohtuotsuses Polysar Investments Netherlands [5] asja või äriühingu osaluse pelga valdamise, mis hõlmas investeerimisomandi viljade kasutamist, majandustegevuse mõistest kuuenda direktiivi mõttes. Ta täpsustas seejärel, et kapitalipaigutuste valdkonnas ei saa seda, kui omanik teostab oma omandiõigust, iseenesest käsitleda majandustegevusena. [6] Sellest järeldub, et investeerimistegevused, mis on võrreldavad oma fondi haldava erainvestori tegevustega, ei kuulu taolise kvalifikatsiooni alla. Käesolevas kohtuasjas tuleb samuti tõdeda, et nõustamisega tegelevate äriühingute poole pöördumine ei ole selle direktiivi kohaldamisalast välja jääva

5 — 20. juuni 1991. aasta otsus kohtuasjas C-60/90 (EKL 1991, lk I-3111, punkt 13). Vt ka 22. juuni 1993. aasta otsus kohtuasjas C-333/91: Sofitam (EKL 1993, lk I-3513, punkt 12).

6 — 20. juuni 1996. aasta otsus kohtuasjas C-155/94: Wellcome Trust (EKL 1993, lk I-3013, punkt 32).

erainvestori ja maksukohustuslastest investorite vahelise eristamise kehtiv kriteerium.[7] Euroopa Kohtu arvates eeldab käibemaksukohustuslaseks olemine tõepoolest ettevõtja enda või ärihuvide raames teostatud tegevust, mida iseloomustab eelkõige investeeritud kapitali kasumlikkuse huvi.[8]

10. Selle kohtupraktika kohaselt tuleb majandustegevusena seega mõista *tegevust*, mida võib teostada turul tegutsev eraettevõtja, mida *korraldatakse* kutsetegevuse raames ja kes on üldiselt kannustatud kasumi teenimise huvist. Peab märkima, et kui seda võrrelda tõlgendusega, mis on talle antud teistes sektorites, nagu konkurentsiõigus, kus tema ülesandeks on samuti määratleda ühenduse õiguse kohaldamisala, on sellel mõistel üks iseärasus.[9] Maksude valdkonnas põhineb see kahekordsel kriteeriumil, mitte üksnes tegevuse funktsionaalsuse kriteeriumil, vaid ka — ja eriti — organisatsiooni struktuuri kriteeriumil. Sarnane määratlus on kooskõlas ühise käibemaksusüsteemi eesmärgiga, milleks on käsitleda maksustamise küsimustes võrdselt kõiki ühenduse territooriumil asutatud majanduslikult aktiivseid isikuid.[10]

11. Nende kriteeriumide kohaselt ei teki kahtlust, et SICAV-ite teostatud tehinguid tuleb käsitleda majandustegevusena kuuenda direktiivi mõttes. SICAV on põhikirja järgi avatud investeerimisfond. Erinevalt eriotstarbelisest investeerimisfondist on SICAV investoritest eraldiseisev õigussubjekt. Tema nimetus tuleneb asjaolust, et tema kapital võib osade märkimiste ja tagasiostmiste, samuti tema hoiuste hindamise tõttu pidevalt varieeruda.[11]

12. Direktiivi 85/611 artikkel 1 määratleb avatud investeerimisfondideks olevate äriühingute eesmärgi, milleks on avalikkuselt kaasatud kapitali ühine investeerimine vabalt kaubeldavatesse väärtpaberitesse, mis toimivad riski hajutamise põhimõttel. Nende tegevus seisneb ka ostu-müügitehingute kordamises, mida teostatakse kutsetegevuse tasandil selleks, et rahuldada kolmandate isikute (osalevad investorid) vajadusi.[12] Sellist tegevust võib vaevata analüüsida kui kapitali organiseeritud ja kaubanduslikku „kasutamist" väärtpaberiturul[13]. Nendest kriteeriumidest tervikuna piisab, et omistada SICAV-itele maksukohustuslase staatus kuuenda direktiivi mõttes.

7 — *Ibidem*, punkt 37.

8 — 14. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-142/99: Floridienne ja Berginvest (EKL 2000, lk I-9567, punkt 28).

9 — Vt eelkõige 23. aprilli 1991. aasta otsus kohtuasjas C-41/90: Höfner ja Elser (EKL 1991, lk I-1979).

10 — Ühenduse maksuõiguse eesmärkidest detailse ülevaate saamiseks vt Berlin, D., *Droit fiscal communautaire*, PUF, Paris, 1988, lk 229 jj.

11 — Vt Kremer, C. ja Lebbe., I. *Les organismes de placement collectif en droit luxembourgeois*, Larcier, Bruxelles, 2001.

12 — Võrdlusena nimetab kohtujurist van Gerven oma ettepanekus kohtuasjas Polysar Investments Netherlands (eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus) omadusi, mis on sarnased majandustegevuse kriteeriumidega kuuenda direktiivi artikli 4 mõttes.

13 — Mõiste „kasutamine" kuuenda direktiivi artikli 4 lõike 2 mõttes kohta vt 6. veebruari 1997. aasta otsus kohtuasjas C-80/95: Harnas & Helm (EKL 1997, lk I-745).

13. Igal juhul ei saa seda lahendust vaidlustada, tuues argumendiks SICAV-i tegevuse ja *holding*-ettevõtja tegevuse vahelise võrdluse; viimane ei ole Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei ole üldjuhul maksukohustuslane [14]. Üldreeglina piirdub *holding*-ettevõtja finantsosaluse haldamisega muudes ettevõtetes, ilma et ta ootaks muud kasu kui see, mille ta saab oma investeeringute tavapärasest haldamisest. SICAV-i põhiülesanne on vastupidi teostada kapitalipaigutusi kaubanduslikul eesmärgil, et teenida kasumit. Siinkohal omab vähe tähtsust see, et sama emitendi kapitalis osalemine oleks õigusaktidega piiratud, hoolitsedes riskide ettevaatliku hajutamise tagamise eest. [15] Piisab, kui selle kohta sedastada, et SICAV-i eesmärk on investeeritud kapitali kasumlikkus, nii et riskide võtmine on alati eeldatav. [16] Enam ei ole asjakohane eristada finantsinstrumentide aktiivset haldamist passiivsest haldamisest. [17] On selge, et vara tavapärane haldamine võib nõuda tema haldajalt palju tööd. See, mis SICAV-it *holding*-ettevõtjast pigem eristab, on neid innustav soov ja iseloomustav käitumine: kui SICAV-i oma väljendab üldjuhul omaniku suhtumist, kes on huvitatud üksnes omandist saadavast viljast, [18] käitub *holding*-ettevõtja nagu ettevõtja, kes püüab saavutada oma finantsturgudel tehtud kapitalipaigutuste kõrgeimat võimalikku tootlikkust, võttes arvesse vastuvõetud investeerimispoliitikat.

14. Kas sellegipoolest tuleks neid eristada selle järgi, kas SICAV on end ise haldav või mitte? Esimesel juhul on SICAV-il sisemise halduse funktsioon, samal ajal kui teisel juhul jätab ta oma haldamise välisele heakskiidetud äriühingule. Komisjon väidab oma kirjalikes märkustes, et üksnes esimesed on käibemaksukohustuslased, võttes aluseks käsitluse, mille Euroopa Kohus on *holding*-ettevõtjale selles valdkonnas andnud. Ta leiab, et sarnaselt *holding*-ettevõtjale, mis ei ole end ise haldav, SICAV üksnes hoiab väärtpabereid, teostamata maksustatavaid tehinguid.

15. Komisjon ei vaielnud kohtuistungil sellisele eristamisele vastu, vastandades üksnes eriotstarbeliste investeerimisfondide, mis ei ole juriidilised isikud, olukorra iseseisvateks juriidilisteks isikuteks olevate SICAV-ite omaga. Kuidas ka ei oleks, ei paista mulle

14 — Vt meenutuseks 27. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-16/00: Cibo Participation (EKL 2001, lk I-6663, punkt 19). On tõsi, et teatud juhtudel võib *holding*-ettevõtja osutada oma tütarettevõtjatele tasu eest aeg-ajalt teenuseid, nagu administratiiv-, finants-, raamatupidamis- või tehnilised teenused. Kuid täpsemalt on Euroopa Kohus erandjuhtudel leidnud, et *holding*-ettevõtjate sekkumist oma tütarettevõtjate haldamisse selliselt, et see hõlmab käibemaksuga maksustatavate tehingute sooritamist kuuenda direktiivi artikli 2 alusel, võib käsitleda majandustegevusena (eespool 8. joonealuses märkuses viidatud otsus Floridienne ja Berginvest, punkt 19).

15 — Komisjon meenutab, et direktiivi 85/611 artikli 25 alusel ei või SICAV omandada rohkem kui 10% hääleõiguseta aktsiatest või sama emitendi võlakirjadest.

16 — Eespool 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Floridienne ja Berginvest, punkt 28.

17 — Sellise eristamise kriteeriumi võttis Belgia Kuningriik aluseks selleks, et tõendada, et SICAV-id on erinevalt *holding*-ettevõtjatest maksukohustuslased. Muu hulgas märgitakse selle kohta, et Belgia riigi märkused Euroopa Kohtus erinevad seisukohast, mida ta on siseriiklikus kohtus väljendanud.

18 — Iseloomustamaks *holding*-ettevõtja tegevust, on Euroopa Kohus sedastanud, et „võlakirjade haldaja tegevust võib määratleda kui kapitalipaigutuse vormi, mis ei ületa lihtsa fondihalduse olemust" (eespool 13. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Harnas & Helm, punkt 18).

nendest kirjalikest märkustest tulenev eristamine asjakohane. Põhitingimus, mille järgi kindlaks määrata, millisel juhul tuleb SICAV-it pidada käibemaksukohustuslaseks, on tema tegevuste olemus ja mitte see, milline on tema õiguslik vorm.[19] Muidugi peavad need tegevused täiendavalt kuuluma õiguslikku struktuuri, mida on võimalik maksustada. Nii on see kõnealuste tegevuste puhul: milline tahes ei oleks nende sisemine korraldus, on kõigil SICAV-itel juriidilise isiku staatus.[20] Neil on väärtpaberiportfell, mida väline fondivalitseja hakkab võimaluse korral haldama. Seega on lubatud neid kuuenda direktiivi kohaldamise mõttes käsitleda kui maksu maksvaid äriühinguid, sõltumata juriidilisest vormist, mille nad oma tegevuste haldamiseks on valinud.

16. Mulle tundub selline lahendus olevat kooskõlas maksusüsteemi lihtsuse ja otstarbekuse nõudega. Samuti on see kooskõlas kuuenda direktiivi ühe eesmärgiga, milleks on kehtestada ühised eeskirjad selleks, et ühtlustada võrreldavate ettevõtjate vahelisi konkurentsitingimusi. Peale selle ei saa SICAV-i ja tema fondivalitseja vahelisi seoseid kuidagi pidada võrreldavateks nendega, mis võivad tekkida *holding*-ettevõtja ja selliste äriühingute vahel, milles *holding*-ettevõtjale kuulub osalus. Fondivalitseja tegutseb tegelikult SICAV-i volitusel. Viimasele jääb vastutus kapitalipaigutuste ja investeeringute eest. Niisiis jääb maksukohustuslaseks olemise küsimuse puhul otsustavaks kriteeriumiks see, kas kõnealune äriühing on majandustegevuse teostamise tegelik tugi, mitte see, kuidas ta korraldab nende tegevuste haldamist.

17. Järelikult tuleb esimese küsimuse esimesele osale vastata, et kuuenda direktiivi artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et direktiivi 85/611 kohaselt asutatud SICAV-id on käibemaksukohustuslased. Jääb veel kindlaks teha, millised tagajärjed on sellel neile osutatud teenuste koha väljaselgitamise seisukohast.

19 — Teises kontekstis tunnistas Euroopa Kohus, et „neutraalse maksustamise põhimõttega on vastuolus eelkõige see, kui ettevõtjaid, kes sooritavad samu tehinguid, koheldakse käbemaksu küsimustes erinevalt. Sellest järeldub, et nimetatud põhimõtet rikutaks siis, kui artikli 13 A osa lõike 1 punktis b mainitud asutuste või organisatsioonide poolt sooritatud tehinguteks ettenähtud maksuvabastusele viitamise võimalus oleks maksustatav sellises juriidilises vormis, mille kaudu nimetatud maksukohustuslane oma tegevust teostab" (7. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-216/97: Gregg, EKL 1999, lk I-4947, punkt 20). Selline kõnealuse äriühingu juriidilise vormi tähtsusetus kehtib seega ka olukorras, kus otsustatakse tema maksukohustuslaseks olemise üle.

20 — See on peamine kriteerium, mis eristab SICAV-id eriotstarbelistest investeerimisfondidest. Neil on lepinguline vorm, ilma et nad oleksid iseseisvad õigussubjektid. Kuna juriidilise isiku staatus puudub, võidakse neid mõista maksualaselt „läbipaistvatena". Seetõttu ei saa teha teisiti, kui kanda maksukohustus üle kogu portfelli haldavale äriühingule. Kuid sarnane lahendus rakendub teatud viisil ühel ajal teiste võimaluste puudumise ja vajaduse tõttu.

B. *SICAV-itele osutatavate teenuste koht*

18. Kuuenda direktiivi artikkel 9 sätestab põhimõtte, et teenuste osutamise koht on teenuste osutaja tegevuskoht. Seda põhimõtet piiravad siiski teatud erandid, millest üks

on sätestatud artikli 9 lõike 2 punktis e ja näeb ette, et ühenduses, kuid mitte tarnijaga samas liikmesriigis asuvatele maksukohustuslastele on nii nõustamisteenuste kui ka panga- ja finantstehingute osutamise kohaks teenuse saaja tegevuskoht.

19. Niisiis, kuna on teada, et SICAV-id on maksukohustuslased, tundub, et neile osutatud teenuste suhtes võib kohaldada kuuenda direktiivi artikli 9 lõike 2 punkti e. Ometi vaidleb Belgia Kuningriik sellisele järeldusele vastu. Ta leiab oma kirjalikes märkustes, et neid tuleks eristada nii, et üksnes SICAV-itele osutatavad nõustamis-, andmetöötlus- ja teabeedastusteenused kuuluvad selle sätte kohaldamisalasse; teine asi on SICAV-itele osutatavate haldamisteenustega, kuna viimased sisaldavad otsustamisõigust.

20. Belgia Kuningriik tugineb sellise eristamise põhistamiseks Euroopa Kohtu praktikale, mis puudutab käibemaksust vabastamise õiguse saamist vastavalt kuuenda direktiivi artikli 13 A osale.[21] Samas ei ole nimetatud kohtupraktika asjakohane käesolevas analüüsistaadiumis, mis puudutab üksnes teenuste osutamise koha kindlaksmääramist. Piisab, kui sedastada, et artikli 9 lõike 2 punkti e kolmas ja viies taane hõlmavad sama hästi nii nõustamisteenuseid kui panga- ja finantstehinguid.

21. Eelnevast tuleneb, et kuuenda direktiivi artikli 9 lõike 2 punkti e kohaldatakse ka haldamisteenustele, kuna viimased kuuluvad finantstehingute hulka. Tingimusel, et teenuseid osutati ühenduses, kuid muudes kui tarnija liikmesriigis asuvatele maksukohustuslastele, tuleb asuda seisukohale, et neid teenuseid osutati teenuse saaja tegevuskohas.

III. Kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunktis 6 ette nähtud maksuvabastuse ulatus

22. Ma leian, et kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates puudub põhikohtuasjas otsuse tegemiseks esimesele küsimusele antava jaatava vastuse korral teise küsimuse mõte, oleks vajalik seda analüüsida.

23. Kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunktis 6 sätestatud süsteemi mõjul vabastavad liikmesriigid maksust „liikmesrii-

21 — 21. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas C-267/00: Zoological Society (EKL 2002, lk I-3353).

kide määratletud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise". Erinevad nägemused sellest puudutavad ühel ajal sellele sättele antavat üldist tõlgendust ja halduse mõistele antavat konkreetset tähendust.

A. *Tõlgendamisreeglid*

24. Märkusi esitanud pooled nõustuvad üksmeelselt reegliga, mis tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast ja mille kohaselt tuleb kuuenda direktiivi artiklis 13 nimetatud maksuvabastusi tõlgendada kitsalt, kuna need moodustavad erandid põhimõttest, mille kohaselt võetakse käibemaksu kõikidelt teenustelt, mida maksukohustuslane on tasu eest osutanud. [22]

25. Eelotsusetaotluses sisalduvaid andmeid silmas pidades võib olla samuti asjakohane meenutada, et nii nagu maksukohustuslase mõiste, on ka maksuvabastused ühenduse õiguse autonoomsed mõisted, mida tuleb vaadelda kuuenda direktiiviga kehtestatud ühise käibemaksusüsteemi üldises kontekstis. [23] See, et artikli 13 B osa punkti d alapunkt 6 viitab liikmesriikide seadustele, ei tähenda, et maksuvabastuse ulatuse kindlaksmääramine on erinevate siseriiklike õigusnormide ülesanne. Ühelt poolt puudutab selline viitamine üksnes eriotstarbeliste investeerimisfondide määratlemist ja mitte nende olukorra kindlaksmääramist ühise käibemaksusüsteemi taustal. Teiselt poolt on selline määratlemine direktiivi 85/611 alusel nüüd ise osaliselt ühenduse õiguse mõjualas.

26. BBL peab vajalikuks lisada selle sätte *ratio legis*'e analüüsi, nimelt sellist maksuvabastust õigustavad liikmesriikide ühised üldpoliitilised põhjused. On teada, et sellised põhjused esinesid kuuenda direktiivi artikli 13 väljatöötamisel. Nagu rõhutab BBL, on nad meie sätte raames üldise soovi kohaselt kahtlemata tõlgendatavad sellistena, et nad julgustavad hoiustajaid avatud investeerimisfondidesse investeerima. Kuid sellel maksuvabastusel on eelkõige praktiline põhjus — vältida seda, et lepingulistele fondidele pandaks maksukohustus, mida juriidilise isiku staatusega ja end ise haldavad investeerimisasutused ei ole kohustatud tasuma artikli 13 B osa punkti d alapunktis 5 ette nähtud maksuvabastuse tõttu. Viimase sätte kohaselt on käibemaksust tõepoolest vabastatud tehingud, sh vahendamine — v.a haldamine ja hoidmine —, mis on seotud aktsiate ja osadega, osalusega äriühingutes ja ühendustes, võlakirjadega ning muude väärtpaberitega, välja arvatud dokumendid, mis tõendavad omandiõigust kaubale, ning direktiivi artikli 5 lõikes 3 osutatud õigused või väärtpaberid.

22 — Vt viimasena 6. novembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-45/01: Dornier (EKL 2003, lk I-12911, punkt 42).

23 — 5. juuni 1997. aasta otsus kohtuasjas C-2/95: SDC (EKL 1997, lk I-3017, punkt 21).

27. Selle kohta väidab Belgia valitsus, et maksuvabastus, mis piirdub lepinguliste fondidega, välja arvatud põhikirjalised fondid, kes on otsustanud oma varade haldamise õiguse üle anda, võiks mõjutada erinevate avatud investeerimisfondide võrdset kohtlemist. Mulle tundub viimane argument olevat veenev. Eriotstarbelistele investeerimisfondidele ettenähtud süsteemi laiendamine SICAV-itele on õiguspärane, kuna mõlemad on sarnases olukorras. Kuid sellest ei saa järeldada, nagu väidab BBL, et kõik avatud investeerimisfondidele osutatud teenused tuleks maksust vabastada. Selleks, et kindlaks määrata sellise maksuvabastuse kohaldamisala, tuleb veel kord täpsustada haldamise mõiste tähendust sätte mõttes, mida on silmas peetud.

28. Selline järeldus ei ole vastuolus avatud investeerimisfondide väidetava ebavõrdse kohtlemisega, mis võiks BBL-i arvates tuleneda sellest, et maksuvabastus piirdub eriotstarbeliste investeerimisfondide teatud haldamisteenustega. Ühest küljest on maksude osas eriotstarbelise investeerimisfondiga samas olukorras end ise haldav SICAV, kes palus teenuste osutamise, mis ei ole tema tegevusega otseselt seotud, kolmandal isikul enda peale võtta. Antud juhul ei mõjuta seda asjaolu, kui sellisel SICAV-il oleks võimalus ise tasuda teenuste eest, ilma et ta peaks tasuma käibemaksu, kuigi eriotstarbelisel investeerimisfondil selline võimalus puudub. Sellisel juhul ei ole SICAV-ite ja eriotstarbeliste investeerimisfondide võimalik erinev kohtlemine tegelikult midagi muud kui ühise käibemaksusüsteemi — mis maksustab üksnes kahe autonoomse maksusubjekti vahelise suhte raames iseseisvalt teostatud tehingud — kohaldamise normaalsed tagajärjed.[24] Teisest küljest, kui järgida BBL-i põhjendusi, tuleks nõustuda, et väga paljusid osutatud teenuseid, mis on enamal või vähemal määral seotud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamisega, võiks arvata selle maksuvabastuse alla. Nende sinna arvamine astuks ilmselgelt üle kuuenda direktiivi artikli 13 B osa sõnastusest, mida tuleb tõlgendada kitsalt.

B. *Haldamise mõiste kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 6 mõttes*

29. Kuues direktiiv ei määratle haldamise mõistet, samuti ei määratle ta artikli 13 B osa punktis d nimetatud tehingute eset. Euroopa Kohtul on mitmes kohtuotsuses olnud võimalus täpsustada nendest mõnede tähendust. Kuid ta ei ole veel kunagi võtnud seisukohta artikli 13 B osa punkti d alapunktis 6 sätestatud maksuvabastuse kohta.

30. Määratluse puudumisel viitab BBL üldisele tähendusele, mille annab haldamise mõistele siseriiklik tsiviilõiguse doktriin. Nii ahvatlev kui see ka ei oleks, ei ole selline

24 — Kohtujurist Ruiz-Jarabo Colomer pidas kohtuasjas SDC (eespool punktis 23 viidatud otsus) tehtud ettepanekus silmas analoogset põhjendust, kohtujuristi ettepaneku punktid 54 jj.

ettepanek vastuvõetav. Meenutagem, et Euroopa Kohtu praktikas on täpselt võetud eesmärgiks jätta käibemaksu kohaldamisalast välja vara haldamisega seotud tehingud. Seega tuleb jätta arvestamata määratlus, mis omistab nendele tehingutele keskse koha. Loogiliselt võttes ei saa seda kasutada selleks, et määrata kindlaks maksuvabastuse ulatus, mis määratluse kohaselt eeldab eelnevalt maksukohustuslaseks olemist. [25]

31. Euroopa Kohtule esitatud märkused keskenduvad küsimusele, kas haldamist tuleb mõista nii, et see hõlmab ka otsustusõigust. Sellise tõlgenduseni jõudsid komisjon ja Kreeka valitsus. Haldamine selle sätte mõttes vastab üksnes finantshaldusele kui sellisele, mis hõlmab otsustusõigust investeerimise ja kapitalipaigutamise poliitika valdkonnas. Sellisele tõlgendusele on vastu BBL ja Belgia valitsus. Nende arvates on haldamise mõiste laiem, hõlmates ka haldamisega seotud nõustamistegevusi.

32. Kui nii vaadata, siis tundub mulle, et küsimus on halvasti sõnastatud. Selle mõiste tähenduse selgitamiseks tuleb arvesse võtta mitte üksnes tema koostisosi, vaid ka seda mõistet sisaldava sätte eesmärki. Niisiis käsib see piirata maksuvabastust selliselt, et see ei mõjutaks üldise maksustamise põhimõtet, ilma et vabastuse eesmärk jääks ilma kogu sisust. [26] Sellisest vaatenurgast on lubatud maksuvabastust laiendada investeerimisfondide haldamissüsteemiga kõikide otseselt seotud tehingute suhtes. Järelikult ei saa maksuvabastust piirata üksnes otsuse tegemisega. Kuid seda ei ole lubatud laiendada teenuste suhtes, mida on osutatud kõikidele eriotstarbeliste investeerimisfondide olukorras olevatele avatud investeerimisfondidele.

33. Minu arvates tuleks maksust vabastamisele kuuluvate tehingute puhul piirduda nendega, mis on otseselt seotud fondide kasutamisega, st investeerimispoliitika väljatöötamise, vara ostmise ja müügiga seotud tehingud. Kuigi need ei piirdu otsuse tegemisega, peavad maksust vabastatud tehingud hõlmama otseselt vähemalt osa väärtpaberite müügitehingutest. Selleks, et maksuvabastust kohaldada, tuleb tuvastada, et kõnealused teenused on tõepoolest kuuenda direktiiviga selgesõnaliselt maksust vabastatud tehingutest lahutamatud. Fondide haldamisest kui sellisest kergelt lahutatavaid teenuseid tuleb seevastu käsitleda käibemaksuga maksustatavatena.

34. Sarnast arutluskäiku järgides eristas Euroopa Kohus kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunktides 3–5 viidatud

25 — Vt selle kohta kohtujurist Ruiz-Jarabo Colomeri järeldusi kohtuasjas SDC (eespool 23. joonealuses märkuses viidatud otsus) tehtud ettepanekus, punkt 57.

26 — Käibemaksu väga laia kohaldamisala määramise vajaduse kohta vt 4. detsembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-186/89: Van Tiem (EKL 1990, lk I-4363, punkt 17).

maksuvabastuste osas maksust vabastatud tehinguid harilikest varustamis-, haldus- või tehnilistest teenustest, mis ei ole maksust vabastatud tehingute jaoks ei eriomased ega olulised.[27] Mulle tundub, et samasugust käsitlust tuleb *mutatis mutandis* kohaldada kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunktis 6 sätestatud maksuvabastuse ulatuse suhtes.

35. Tulenevalt sellisest käsitlusest tuleb selleks, et kindlaks määrata artikli 13 B osa punkti d alapunktis 6 sätestatud maksuvabastuse ulatus, küsida, kas kõnealused teenused puudutavad otseselt fondide finantsolukorda, avaldades otsustavat mõju finantsriskide hindamise või investeeringute ja kapitalipaigutuste valdkonnas võetud otsuste suhtes.[28]

36. Antud asjas ei ole võimalik eelotsusetaotluse esitanud kohtu edastatud informatsiooni põhjal SICAV-itele osutatud teenuste osas teha järeldust, et tegemist on nende haldamisega lahutamatult seotud tehingutega.[29] Siseriikliku kohtu ülesanne on vajadusel anda seisukoht osutatud teenuste täpse olemuse kohta.

37. BBL lisab veel kaks sõnastust puudutavat argumenti, mis tema arvates kummutavad sellise käsitluse. Kohtuistungil esitatud esimese argumendiga püütakse kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d raames siduda punktis 5 sätestatud haldamise mõistet ja haldamise mõistet punkti 6 mõttes. Artikli 13 B osa punkti d alapunkt 5 sätestab, et „liikmesriigid vabastavad maksust tehingud, sh vahendamine, *v.a haldamise ja hoidmisega seotud,* mis on seotud aktsiate ja osadega, osalusega äriühingutes ja ühendustes, võlakirjadega ning teiste väärtpaberitega, v.a dokumendid, mis tõendavad omandiõigust kaubale, artikli 5 lõikes 3 osutatud õigused või väärtpaberid."[30] Punktis 6 nimetatud maksuvabastus on otseselt seotud punktis 5 nimetatud erandiga. Seetõttu tuleks punktis 6 nimetatud haldamise mõistet mõista laiemalt, et see vastaks punkti 5 maksustamise reservatsioonile. Meenutagem, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt peetakse haldamise all punkti 5 mõttes silmas üksnes varustamis-, tehnilisi või haldusteenuseid, mis ei too kaasa õiguslikke või finantsilisi muudatusi.[31]

38. See argument eeldab kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punktis d esineva kahe haldamise mõiste vahelist sisulist samasust. Taoline samasus siiski puudub. Selle sätte

27 — Eespool 23. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus SDC ja 13. detsembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-235/00: CSC Financial Services (EKL 2001, lk I-10237).

28 — Peab märkima, et Euroopa Kohus, olles muus kontekstis avaldanud arvamust EÜ artikli 43 teises lõigus nimetatud mõiste „ettevõtjate juhtimine" kohta, leidis, et tegemist oli osalemisega äriühingus, mis andis tema haldajale „äriühingu otsuste suhtes teatava mõju ning võimaldas tal kindlaks määrata äriühingu tegevused" (13. aprilli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-251/98: Baars, EKL 2000, lk I-2787, punkt 22).

29 — See puudutab informatsiooni edastamist, abi hoiuste haldamisel, kuid seda SICAV-i määratud poliitika raames, materiaalset abi väärtpaberite omandamisel, märkimisel ja ülekandmisel.

30 — Kohtujuristi kursiiv.

31 — Eespool 27. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus CSC Financial Services, punkt 28.

punkti 5 raames tuleneb seadusandja kasutatav haldamise mõiste komisjoni ettepanekust piirata algset sõnastust, mis pidas silmas kõiki tehinguid, mis puudutasid võlgasid, aktsiaid, võlakirju ja teisi väärtpabereid.[32] Selle mõiste lisamisel jäeti maksuvabastuse kohaldamisalast välja abi- ja täidesaatvad, varustamisalased, tehnilised või administratiivülesanded, mis ei ole otseselt seotud väärtpaberite kauplemisega seotud tehingutega. Vastupidi, haldamine selle sätte punkti 6 mõttes on positiivne mõiste, mis peab selgelt silmas märkijate poolt fondidesse määratud väärtpaberite portfelli kasutamisega seotud tegevust. Selles mõttes on haldamine üks kahest eriotstarbeliste investeerimisfondide olulisest koostisosast depoopangale usaldatud fondivara hoidmise kõrval. Seda mõistet ei saa järelikult mõista nii, et ta katab haldajale osutatud teenuseid, millel puudub fonditegevusega otsene seos.

39. BBL-i teine argument põhineb asjaolul, et investeerimisfondide valitsejate tegevus on vastavalt direktiivile 2001/107 hiljuti laienenud. See on tema kirjalike põhjenduste määrav element.[33] Vastab tõele, et direktiiv 2001/107 täpsustab ja laiendab avatud investeerimisfondide fondivalitsemise tegevust, eelkõige investeerimise nõustamise osas.[34] Mulle tundub siiski, et sellisel laienemisel puudub igasugune mehhaaniline mõju selleks, et lisada need tegevused haldamise mõiste alla kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 6 mõttes. Ühest küljest, kuna nende kahe teksti eesmärk on erinev, ei saa takistada seda, et haldamise mõistet käsitletakse iga kord erinevalt. Kuid teisest küljest tuleb meenutada, et direktiivis 2001/107 mõistetakse nõustamistegevusi fondivalitsemise põhitegevuse suhtes „kõrvalteenustena."[35] Käibemaksusüsteemi raames on seega täiesti võimalik neid käsitleda „kõrvaltehingutena." Euroopa Kohtu praktika kohaselt puudutab selline liigitus teenuseid, mis ei kujuta endast maksustatava tegevuse „otsest, alalist ja vajalikku jätkumist."[36] Selliseid tegevusi tuleb käsitleda eraldi tehingutena, mis toovad kaasa vastavaid tagajärgi ja on kolmandale osapoolele sellistena teada. Selles osas ei saa neid käibemaksuvabastuse saamise eesmärgil liigitada fondivalitsemise alla.

32 — Vt Euroopa Parlamendi arvamust sisaldavat resolutsiooni Euroopa Ühenduste Komisjoni ettepaneku kohta, mis puudutab nõukogu kuuendat direktiivi kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta — ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas (EÜT 1974, C 40, lk 34).

33 — Tõepoolest tugineb BBL ka selles osas nõukogu 10. mai 1993. aasta direktiivile 93/22/EMÜ väärtpaberiturul pakutavate investeerimisteenuste kohta (EÜT L 141, lk 27). Siiski on selge, et selle direktiivi artikli 2 lõike 2 punkt h jätab kohaldamisalast välja avatud investeerimisfondid, samuti deposiitpangad ja nende asutuste haldajad.

34 — Direktiivi 85/611 (muudetud direktiiviga 2001/107) artikkel 5 sätestab, et „avatud investeerimisfondide ja investeerimisühingute valitsemine hõlmab II lisas nimetatud ülesandeid, kusjuures see loetelu ei ole lõplik." Nimetatud direktiivi II lisa puudutab investeeringute haldamise, haldamise ja turustamisega seotud ülesandeid. Artikli 5 lõige 3 sätestab, et erandina lõikest 2 võivad liikmesriigid lubada fondivalitsejatel lisaks avatud investeerimisfondide ja investeerimisühingute valitsemisele investeerimisportfellide kliendipõhist haldamist ja kõrvalteenusena investeerimise nõustamist ja ühisinvesteerimisettevõtjate osakute hoidmist ja haldamist.

35 — Direktiivi 85/611 (muudetud direktiiviga 2001/107) artikli 5 lõike 3 punkt b.

36 — Vt analoogia põhjal 11. juuli 1996. aasta otsus kohtuasjas C-306/94: Régie dauphinoise (EKL 1996, lk I-3695, punkt 18).

40. Selle käsitluse lõpetuseks tundub mulle, et kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 6 tuleks tõlgendada nii, et „haldamise" mõiste ei puuduta mitte üksnes haldusteenuseid, mis hõlmavad ka otsustusõigust, vaid eriotstarbeliste investeerimisfondide ja analoogiliste asutuste finantsolukorda otseselt puudutavaid tehinguid, millel on otsustav mõju investeeringute ja kapitalipaigutuste valdkonnas võetud otsuste suhtes.

IV. Ettepanek

41. Tuginedes eelnevale teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Tribunal de première instance de Bruxelles'i eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 17. mai 1977. aasta kuuenda direktiivi 77/388/EMÜ kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta — ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et vastavalt nõukogu 20. detsembri 1985. aasta direktiivile 85/611/EMÜ avatud investeerimisfonde (UCITS) käsitlevate haldus- ja õigusnormide kooskõlastamise kohta on muutuva põhikapitaliga investeerimisühingud maksukohustuslased selliselt, et neile kuuenda direktiivi 77/388 artikli 9 lõike 2 punktis e nimetatud teenuste osutamise kohaks loetakse nende tegevuskoht.

2. Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, puudub vajadus vastata teisele küsimusele.